

Σχήματα λόγου

Όσα αφορούν τη σημασία λέξεων ή φράσεων:

Μεταφορά	Όταν η σημασία μιας λέξης μεταφέρεται σε μια άλλη. Π.χ. Ο χειμώνας της ζωής.
Παρομοίωση	Όταν συγκρίνουμε δύο έννοιες. Π.χ. Ωραίος σαν θεός.
Αντίθεση	Όταν παρατίθενται δύο έννοιες με εντελώς αντίθετη σημασία. Π.χ. Και πολλά τα λιόδεντρα / αλλά λίγο το νερό
Οξύμωρο	Όταν παρατίθενται δύο έννοιες αντιφατικές όπου η μια αποκλείει την άλλη. Π.χ. ελεύθεροι πολιορκημένοι
Προσωποποίηση	Όταν αποδίδονται ανθρώπινες ιδιότητες σε άψυχα ή ζώα. Π.χ. Κλαίνε τα δέντρα, κλαίνε, κλαίνε τα βουνά. Η κλιμάκωση της έντασης με μια σειρά ενεργειών.
Κλιμακωτό	Π.χ. Ακούω κούφια τα τουφέκια / ακούω σμίξιμο σπαθιών, / ακούω ξύλα, ακούω πελέκια, / ακούω τρίξιμο δοντιών.
Υπερβολή	Όταν μια κατάσταση μεγαλοποιείται. Π.χ. Στο έμπα χίλιους έκοψε, στο έβγα δυο χιλιάδες.
Ρητορικές ερωτήσεις	Όταν ρωτάμε όχι για να ζητήσουμε μια πληροφορία αλλά για να τονίσουμε αυτό που θέλουμε να πούμε. Π.χ. Το λες αλήθεια;
Μετωνυμία	Όταν το όνομα του δημιουργού χρησιμοποιείται αντί για το δημιούργημα, αυτό που περιέχει αντί για το περιεχόμενο, το αφηρημένο αντί για το συγκεκριμένο, το αποτέλεσμα αντί για την αιτία κ.ο.κ. Π.χ. Όλος ο Όμηρος είναι γεμάτος από λαογραφικά στοιχεία της εποχής. (αντί: η Ιλιάδα και η Οδύσσεια)
Λιτότητα	Όταν μια λέξη εκφράζεται από την αντίθετή της μαζί με άρνηση. Π.χ. Σήμερα ξόδεψα όχι και λίγα (ενν. πολλά)
Ειρωνεία	Όταν αντιστρέφεται το νόημα των λέξεων για να εκφραστεί χλευασμός ή απλώς το αστείο. Π.χ. Τι ωραία! (ενν. Τι άσχημα)
Ευφημισμός	Όταν μια λέξη με καλή σημασία χρησιμοποιείται για την ονομασία μιας άλλης κακής. Π.χ. Ειρηνικός ωκεανός (ενώ δεν είναι ποτέ πραγματικά ειρηνικός)
Κατεξοχήν	Όταν η σημασία μιας λέξης περιορίζεται για να εκφράσει κάτι συγκεκριμένο. Π.χ. Η Πόλη (ενν. η Κωνσταντινούπολη)
Αλληγορία	Μια μεγάλη μεταφορά που δεν εκτείνεται σε μια λέξη αλλά σε μια φράση. Π.χ. Τ' άσπρισε τα γένια του ο Αϊ-Νικόλας (αντί: χιόνισε του Αγίου Νικολάου)
Έμφαση	Όταν τοποθετούμε κάποιες λέξεις σε τέτοια θέση μέσα στην πρόταση ώστε να τονίζονται. Π.χ. Ω, κακό που με βρήκε μεγάλο! (αντί: Ω, μεγάλο κακό που με βρήκε!)
Συνεκδοχή	Όταν μια λέξη δεν σημαίνει αυτό που φαίνεται αλλά κάτι άλλο σχετικό. Π.χ. Πάρε το μάτι του αϊτού και τ' αλαφιού το πόδι. (αντί: πάρε την εξυπνάδα και την ταχύτητα)
Σχήμα αδυνάτου	Όταν δημιουργείται ένας υποθετικός λόγος αντίθετος του πραγματικού για να τονιστεί ότι ποτέ δεν θα γίνει κάτι. Π.χ. Αν τρέμουν τ' άγρια βουνά, να τρέμει το γιοφύρι, / κι αν πέφτουν τ' άγρια πουλιά, να πέφτουν οι διαβάτες.